

Дело C-90/22

**Резюме на преюдициалното запитване съгласно член 98, параграф 1 от
Процедурния правилник на Съда**

Дата на постъпване в Съда:

10 февруари 2022 г.

Запитваща юрисдикция:

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Литва)

Дата на акта за преюдициално запитване:

10 февруари 2022 г.

Касатор:

„Gjensidige“ ADB

Други страни:

„Rhenus Logistics“ UAB

„ACC Distribution“ UAB

Предмет на спора в главното производство

Суброгационен иск на „Gjensidige“ ADB срещу „Rhenus Logistics“ UAB (една от другите страни в касационното производство) за обезщетение за вреди.

Предмет и правно основание на преюдициалното запитване

Касационното производство се отнася до правните разпоредби, уреждащи значението на споразумение за предоставяне на компетентност, сключено от страните по договор за международен превоз, в контекста на определяне както на компетентността на съда, разглеждащ спор във връзка с този договор, така и на правните последици от нарушаването на правилата относно наличието на висящ процес (lis pendens). Възникналият по делото въпрос за определяне на компетентността на съдилищата на държавите членки, които трябва да разгледат спора, попада в нормативния обхват на Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета от

12 декември 2012 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (наричан по-нататък „Регламент № 1215/2012“) и на Конвенцията за договора за международен автомобилен превоз на стоки (1956 г.) (наричана по-нататък „Конвенцията CMR“).

Преюдициални въпроси

1. Може ли член 71 от Регламент № 1215/2012, разглеждан в светлината на членове 25, 29 и 31 и съображения 21 и 22 от него, да се тълкува в смисъл, че допуска прилагането на член 31 от Конвенцията CMR и в случаите, когато спор, попадащ в приложното поле на двата правни акта, е предмет на споразумение за предоставяне на компетентност?
2. Като се има предвид намерението на законодателя да засили защитата на споразуменията за предоставяне на компетентност в Европейския съюз, може ли член 45, параграф 1, буква д), подточка ii) от Регламент № 1215/2012 да се тълкува по-широко, като обхващащ не само глава II, раздел 6 от този регламент, но и раздел 7 от него?
3. След преценка на специфичните особености на ситуацията и произтичащите от нея правни последици, може ли понятието „обществен ред“, използвано в Регламент № 1215/2012, да се тълкува в смисъл, че обхваща основанието да не се признае съдебно решение на друга държава членка, когато прилагането на специализирана конвенция, каквато е Конвенцията CMR, води до възникване на правно положение, при което по едно и също дело не се спазват нито споразумението за предоставяне на компетентност, нито споразумението относно приложимото право?

Цитирани разпоредби от правото на Съюза и на международното право, както и практика на Съда

Съображения 21 и 22 и членове 25, 29, 31, 45 и 71 от Регламент № 1215/2012; членове 31 и 41 от Конвенцията CMR.

Решение от 9 декември 2003 г., Gasser, C-116/02, точка 2 от диспозитива; решение от 28 април 2009 г., Apostilides, C-420/07, точка 58; решение от 4 май 2010 г., TNT Express Nederland, C-533/08, точка 48, 49 и 51; решение от 19 декември 2013 г., Nipponkoa Insurance Co. (Europe), C-452/12, точки 40, 42 и 44; решение от 4 септември 2014 г., Nickel & Goeldner Spedition, C-157/13, точки 2 от диспозитива; решение от 23 октомври 2014 г., flyLAL-Lithuanian Airlines, C-302/13, точка 49; решение от 16 юли 2015 г., Diageo Brands, C-681/13, т. 39 и точка 1 от диспозитива; заключение на генералния адвокат Bot от 6 септември 2018 г. по дело Liberato, C-386/17, точки 74—90 и 94; решение от 16 януари 2019 г., Liberato, C-386/17, диспозитив.

Кратко представяне на фактите и на главното производство

- 1 Клиентът „ACC Distribution“ UAB и превозвачът „Rhenus Logistics“ UAB сключват договор за транспортни услуги (наричан по-нататък „договорът за превоз“) във връзка с превоз на пратка компютърно оборудване от Нидерландия до Литва. Превозът на пратката не се извършва от самото дружество „Rhenus Logistics“ UAB, а действителният превозвач е полското дружество „Kark-Trans“ PPHU. Част от пратката (5 155 кг) е открадната през нощта на 23 срещу 24 януари 2017 г., когато шофьорът на превозващия камион спира на неохраняем паркинг в Германия.
- 2 Клауза 2 от раздела на договора за превоз, озаглавен „Отговорност на страните“, гласи, че „споровете и разногласията, които могат да възникнат при изпълнението на настоящия договор, се уреждат, доколкото е възможно, чрез преговори между страните“. Съгласно клауза 3 от този раздел „в случай, че споровете и разногласията не бъдат уредени чрез преговори между страните, те се разглеждат от съда, в чийто район е регистрирано седалището на клиента“. Тъй като седалището (адресът) на клиента „ACC Distribution“ UAB е в Литва, договорената между страните по договора за превоз компетентност в случай на спорове, възникнали от изпълнението на договора, е на литовските съдилища.
- 3 Пратките, собственост на притежателя на застрахователната полица „ACC Distribution“ UAB, са били застраховани при застрахователя „Gjensidige“ ADB за всички рискове, възникнали за срока на договора от 1 януари 2017 г. до 31 декември 2017 г. „Gjensidige“ ADB признава кражбата на пратка за застрахователно събитие и на 21 април 2017 г. извършва застрахователно плащане в размер на 205 108,89 EUR на притежателя на полицата, „ACC Distribution“ UAB.
- 4 На 3 февруари 2017 г. дружествата Post & Co Belgium BVBA и „Rhenus Logistics“ UAB предявяват отрицателен установителен иск пред Районен съд Зеландия-Западен Брабант, Кралство Нидерландия (наричан по-нататък „нидерландският съд“) срещу ответниците „ACC Distribution“ UAB, „Gjensidige“ ADB, Dell Technology and solutions Limited и Dell (PS) Limited за определяне на обхвата на гражданската отговорност на превозвача, като е образувано гражданско дело № C/02/329931/HA ZA 17-290. В хода на производството ответниците „ACC Distribution“ UAB и „Gjensidige“ ADB повдигат въпроса за подсъдността, като твърдят, че съдът следва да обяви, че не е компетентен да разгледа делото поради факта, че между страните по договора за превоз сключено споразумение за определяне на компетентност. С решение от 23 август 2017 г. нидерландският съд отхвърля възражението на ответниците на основание, че споразумението за предоставяне на компетентност, сключено между страните по договора за превоз, ограничаващо избора на съдилища, компетентни съгласно член 31 от Конвенцията CMR, противоречи на тази разпоредба от Конвенцията CMR и е нищожно съгласно член 41, параграф 1 от посочената конвенция.

- 5 На 19 септември 2017 г. жалбоподателят в настоящото производство „Gjensidige“ ADB е предявил граждански иск пред Kauno apygardos teismas (Окръжен съд, Каунас; наричан по-нататък „окръжния съд“) за обезщетение за вреди в размер на 205 108,89 EUR, ведно с лихви за забава срещу „Rhenus Logistics“ UAB. Жалбоподателят „Gjensidige“ ADB поддържа, че след като е изплатил застрахователното обезщетение за кражба на пратка на притежателя на застрахователната полица „ACC Distribution“ UAB е встъпил в правата на последния срещу превозвача „Rhenus Logistics“ UAB за търсене на гражданска отговорност по договора за превоз.
- 6 Ответникът „Rhenus Logistics“ UAB моли искът да бъде оставен без разглеждане. Той поддържа, че образуването на производство пред окръжния съд е довело до ситуация на висящ процес (lis pendens), която следва да се разреши, като се признае компетентността на нидерландския съд да разгледа спора между страните, тъй като съдебното производство пред него е било образувано по-рано.
- 7 С определение от 12 март 2018 г. окръжният съд спира производството до постановяване на окончателно решение по гражданско дело № C/02/329931/HA ZA 17-290, разглеждано от нидерландския съд, като се отхвърля искането на ответника „Rhenus Logistics“ UAB искът да бъде оставен без разглеждане. С определение от 19 юли 2018 г. Lietuvos apeliacinis teismas (Апелативен съд, Литва; наричан по-нататък „апелативният съд“) потвърждава определението на окръжния съд от 12 март 2018 г. Апелативният съд, който взема предвид споразумението за предоставяне на компетентност, сключено с договора за превоз, и член 25, параграф 1 от Регламент № 1215/2012, постановява, че компетентни са литовските съдилища. Освен това той постановява, че прилагането на разпоредбите относно алтернативната компетентност и правилата относно висящите дела (lis pendens), предвидени в член 31, параграфи 1 и 2 от Конвенцията CMR, не е оправдано в настоящия случай, тъй като това би противоречало на основните принципи на Регламент № 1215/2012, по-специално на тези на предвидимост на компетентността и ефективност на споразумението между страните.
- 8 С решение от 25 септември 2019 г. по съединени дела № C/02/329931/HA ZA 17-290 и 17-824 нидерландският съд обявява, че отговорността на ищците „Rhenus Logistics“ UAB и Post & Co Belgium BVBA по отношение на ответниците „ACC Distribution“ UAB, „Gjensidige“ ADB, Dell Technology and solutions Limited и Dell (PS) Limited е ограничена и не може да надвишава размера на обезщетението, предвиден в член 23, параграф 3 от Конвенцията CMR. Това решение не е обжалвано.
- 9 В изпълнение на решението на нидерландския съд от 25 септември 2019 г., на 14 февруари 2020 г. ответникът „Rhenus Logistics“ UAB превежда на ищеца „Gjensidige“ ADB обезщетение в размер на 61 229,05 EUR (обезщетение за вреди в размер на 40 854,20 EUR ведно с лихви). На 11 май

2020 г. ищецът подава молба за частично оттегляне на иска (в размер на 40 854,20 EUR) и претендира да бъде уважена останалата част от иска за обезщетение в размер на 164 254,69 EUR. С определение от 12 февруари 2020 г. окръжният съд възобновява разглеждането на спряното гражданско производство.

- 10 С решение от 22 май 2020 г. окръжният съд приема частичното оттегляне на иска на ищеца „Gjensidige“ ADB (в размер на 40 854,20 EUR) и прекратява делото в тази част, като отхвърля иска в останалата му част. Окръжният съд постановява, че окончателното решение на нидерландския съд е правно обвързващо по настоящото дело.
- 11 С решение от 25 февруари 2021 г. апелативният съд потвърждава решението на окръжния съд от 22 май 2020 г. Апелативният съд посочва, че предвид съответното споразумение между страните по договора за превоз относно мястото на уреждане на споровете между тях, исковете могат да бъде предявени пред литовски съд както в съответствие с член 25, параграф 1 от Регламент № 1215/2012 (изключителна компетентност), така и съгласно алтернативните правила за определяне на международната компетентност, предвидени в член 31, параграф 1 от Конвенцията CMR. Посоченият съд решава, че прилагането в настоящия случай на алтернативните правила за определяне на международната компетентност, предвидени в Конвенцията CMR, с цел разрешаване на възникналия между страните спор, не би нарушило основните принципи на Регламент № 1215/2012 и не би довело до по-малко благоприятни последици за правилното функциониране на вътрешния пазар от тези, които биха произтекли от прилагането на член 25, параграф 1 от Регламент № 1215/2012. След като разглежда въпроса за идентичността на гражданското дело, образувано в резултат от предявения суброгационен иск за обезщетение за вреди, и гражданското дело за определяне на обхвата на гражданската отговорност на превозвача, разгледано от нидерландския съд, апелативният съд постановява, че те не отговарят на изискването за идентичност на делата (защото имат различни страни, правното основание на предявените с иска претенции е различно), но следва да се считат за безусловно свързани (двете дела имат еднакви цели и фактите, на които се основават тези дела, съвпадат). Според апелативния съд първоинстанционният съд правилно се е позовал на решението на нидерландския съд — с което се определя ограничена гражданска отговорност на ответника — като на установен факт и е заключил, че не е оправдано да преразглежда въпроса за прилагането на гражданска отговорност в по-голям обхват.
- 12 На 2 юни 2021 г. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Върховен съд, Литва, наричан по-нататък „касационният съд“) допуска касационната жалба, подадена от „Gjensidige“ ADB, с която се иска преразглеждане на определението на апелативния съд от 25 февруари 2021 г. и отправяне на преюдициално запитване до Съда, за да се определи дали в настоящия случай споразумението за предоставяне на компетентност следва да се

квалифицира като изключително и какви биха били правните последици от неговото нарушаване. В касационната си жалба дружеството изтъква, наред с останалото, че тъй като е налице противоречие между правилата относно компетентността, предвидени в Конвенцията CMR и в Регламент № 1215/2012, следва да се даде приоритет на правната разпоредба, предвидена в член 25, параграф 1 от Регламент № 1215/2012, която приравнява компетентността на съдилищата на държава членка, посочени в споразумението за предоставяне на компетентност, на изключителна компетентност. Апелативният съд бил приложил неправилно алтернативните правила за определяне на международната компетентност, предвидени в член 31, параграф 1 от Конвенцията CMR, тъй като прилагането им имало по-неблагоприятни последици за правилното функциониране на вътрешния пазар и не гарантирало принципите на функциониране на Европейския съюз.

- 13 В отговора си на касационната жалба ответникът „Rhenus Logistics“ UAB моли да се отхвърли искането на жалбоподателя за отправяне на преюдициално запитване до Съда, да се остави без уважение касационната жалба и да се остави в сила определението на Апелативния съд от 25 февруари 2021 г.

Доводи на касационния съд и неговата позиция в преюдициалното производство

- 14 Според запитващата юрисдикция въз основа на практиката на Съда могат да се направят следните предварителни изводи: (i) разпоредбите на Конвенцията CMR са приложими по отношение на въпросите на международната компетентност, включително член 31 от тази конвенция, съгласно който споразуменията за предоставяне на компетентност не са изключителни и могат да бъдат пренебрегнати чрез предявяване на иск пред някой от посочените в този член съдилища (решение Nickel & Goeldner Spedition); (ii) преценката за наличие на идентичност на исковете за целите на висящия процес (*lis pendens*) трябва да се извършва в съответствие с правилата, предвидени в регламента на ЕС; (iii) в настоящия случай исковете, предявени пред нидерландския съд и литовския съд, са идентични (решение Nipponkoa Insurance Co. (Europe)). Следователно, що се отнася до субектите, участващи в двете групи съдебни производства в Литва и Нидерландия, в настоящия случай от правно значение е по-специално член 29 от Регламент № 1215/2012.
- 15 В член 29, параграф 1 от Регламент № 1215/2012 се посочва по-специално, че той не засяга член 31, параграф 2, който, установявайки изключение от правилото относно наличието на висящи дела (*lis pendens*), задължава съда на всяка друга държава членка да спре производството, докато съдът, сезиран въз основа на споразумението за предоставяне на компетентност, не обяви, че не е компетентен съгласно споразумението. Второ, член 31,

параграф 3 от Регламент № 1215/2012 задължава всеки друг съд да се откаже от компетентност, ако определеният в споразумението за предоставяне на компетентност съд установи, че е международно компетентен. Следователно член 29, параграф 1 и член 31, параграфи 2 и 3 предвиждат изключение от общото правило за наличие на висящи дела (*lis pendens*), основано на приоритет във времето, в случаите, когато е сключено споразумение за предоставяне на компетентност.

- 16 Видно от формулировката на член 31 от Конвенцията CMR, не се счита, че съдът, посочен в споразумението за предоставяне на компетентност, има изключителна компетентност. Съгласно член 25, параграф 1 от Регламент № 1215/2012 компетентността, предоставена със споразумението за предоставяне на компетентност, се счита за изключителна, освен ако страните са уговорили друго. Следователно споразуменията за предоставяне на компетентност се преценяват по противоположен начин съгласно Конвенцията и регламента. Може да се приеме, че член 31 от Конвенцията CMR, доколкото с него се уреждат споразумения за предоставяне на компетентност, които не са изключителни, и се позволява предявяването на иски пред съдилища, различни от посочените в споразумението за предоставяне на компетентност, може да противоречи на правото на Съюза. Касационният съд има съмнения относно съвместимостта на член 31 от Конвенцията CMR, доколкото този член предвижда по-специално свобода при преценката на споразуменията за предоставяне на компетентност, с Регламент № 1215/2012 от гледна точка на предвидимостта на компетентността на съдилищата, правната сигурност на страните по делото, доброто правораздаване, свеждането до минимум на риска от едновременно провеждане на производства, както и взаимното доверие в правораздаването в рамките на Съюза и други принципи.

Правните последици от нарушаването на правилата относно висящи дела (lis pendens), когато е сключено споразумение за предоставяне на компетентност

- 17 В член 29 от Регламент № 1215/2012 не се разглеждат пряко правните последици в случай, че първият сезиран съд не се съобрази със споразумението за предоставяне на компетентност, сключено между страните, което посочва друг съд, и приеме, че е компетентен по предявения пред него иск.
- 18 Текстът на Регламент № 1215/2012 не установява *expressis verbis* основание да не бъде признато съдебно решение, постановено в друга държава членка в нарушение на споразумение за предоставяне на компетентност. Тълкуването на разпоредбите на този регламент в смисъл, че нарушаването на правилото за висящи дела (*lis pendens*) при наличие на споразумение за предоставяне на компетентност не поражда никакви правни последици, може да доведе до положение, при което по същество се допуска едновременното образуване на две съдебни производства по идентични иски. В такъв случай

принципът *ubi ius ibi remedium* би могъл да изгуби своето значение и да се създадат благоприятни условия за заобикаляне на целта на Регламент № 1215/2012 за защита на споразуменията за предоставяне на компетентност и за тяхното изключително значение.

- 19 Касационният съд повдига въпроса дали разпоредбите на Регламент № 1215/2012 следва да се тълкуват в смисъл, че обхващат защитата на споразуменията за предоставяне на компетентност и на ниво признаване и изпълнение на съдебни решения. Макар че, за разлика от случая с член 24 от Регламент № 1215/2012, който регламентира изключителната компетентност, страните по споразумение за предоставяне на компетентност могат да решат да не образуват производство пред посочения в споразумението съд и да се възползват от възможността за пророгация на компетентността, предвидена в член 26, параграф 1 от същия регламент, в член 25 от регламента се използва понятието за изключителна компетентност за целите на дефинирането на споразумение за предоставяне на компетентност. Освен това в член 31 от Регламент № 1215/2012 се изисква, за да се приложи правилото за висящи дела (*lis pendens*), когато между страните е сключено споразумение за предоставяне на компетентност, производството да бъде образувано пред съда, посочен в споразумението, а това вече показва намерението на поне една от страните да спазва споразумението за предоставяне на компетентност.
- 20 Ситуацията в настоящия случай също така повдига въпроси относно съвместимостта ѝ с изискванията на обществения ред. Неспазването на споразуменията за предоставяне на компетентност може да има практически последици за страните в производството и тези последици не се ограничават само до съдебно производство пред съд, различен от съда, договорен в споразумението за предоставяне на компетентност. Член 29 от Конвенцията CMR, който урежда възможността превозвачът да се позове на ограничаване на отговорността, свързва въпроса за компетентността на сезирания съд с приложимото право. Неспазването на споразумение за предоставяне на компетентност също така може да доведе до прилагането на право, различно от това, което би било приложимо, ако споразумението за предоставяне на компетентност беше спазено. Този факт повдига основателни въпроси относно съвместимостта на член 29 от Конвенцията CMR и връзката му с член 3 и член 5, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 593/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 17 юни 2008 година относно приложимото право към договорни задължения (Рим I), които признават правото на страните да избират приложимото право по отношение на договора за превоз.
- 21 Не бива да се пренебрегва фактът, че ако съд, който не е посочен в споразумението за предоставяне на компетентност, приеме, че е компетентен и по съответния въпрос се приложи правото на сезирания съд (лат. *lex fori*), ответникът се сблъсква с проблеми, свързани с компетентността и приложимото право, тъй като делото му не само се разглежда от съд, различен от този, който разумно е очаквал, но и в

съответствие с правила, по които не е имал възможност да регулира поведението си в правоотношението. Следователно при изключителни обстоятелства, например когато правилото за висящи дела (*lis pendens*) би било нарушено поради незначително на приложимите разпоредби и на практиката на Съда на ЕС или ако това нарушение би довело до нарушаване на по-важни процесуални права, би било оправдано да се направи възражение за непризнаване на основание на общественния ред в държавата членка, в която се иска признаване.

Кратка обосновка на преюдициалното запитване

- 22 Отговорът на въпросите, посочени в диспозитива на настоящото определение и отправени до Съда, е от основно значение за настоящото дело, тъй като би позволил да се приложат правилно разпоредби на Регламент № 1215/2012, по които Съдът все още не се е произнесъл.